

Tết của Dân Hà Nội Thời Xa Xưa

Phan Dương

Thời ấy, gia đình bình dân không thể thiếu bánh chưng, cây đào. Nhà khá giả chuẩn bị thêm bộ đồ Tây, rượu ngoại hay chăm chút cho củ thủy tiên nở đúng đêm giao thừa.

Hà Nội những năm đầu thế kỷ XX, chợ hoa lớn nhất nằm trong chợ Đồng Xuân, nhưng vì diện tích không đủ nên người mua, người bán kéo sang cả các phố Hàng Khoai, Hàng Lược. Ảnh này chụp chợ Đồng Xuân ngày giáp Tết Kỷ Tỵ, 1929, bên trái là đình phường Đồng Xuân, nay trở thành số nhà 83 Hàng Giấy.

Một góc chợ hoa Hàng Khoai ngày Tết. Phố Hàng Khoai xưa kia là nơi tập trung bán khoai, sản của nông dân mấy tổng lân cận cạnh tác nơi đất bãi sông Hồng. Mỗi năm vào dịp Tết phố trở thành chợ bán hoa. Sau này hình thành thêm phố Hàng Lược chuyên bán hoa ngày Tết, trong đó chủ yếu là đào và thủy tiên.

Người dân Hà thành quan niệm ngày Tết không thể thiếu nhành hoa, bức tranh, câu đối. Giáp Tết, những gia đình buôn bán huy động nhiều thành viên tản mác ra các phố để bán hàng.

Người xưa có câu "Chẳng thơm cũng thể hoa nhài. Dẫu không thanh lịch cũng người Tràng An". Người Hà Nội nổi tiếng thanh lịch từ lời ăn, tiếng nói cho đến những thú vui tao nhã. Ngày xưa, các gia đình giàu có thường mua những chậu thủy tiên cho cô con gái rượu cất gọt để hoa nở đúng giao thừa.

Một góc chợ bán cam ngày Tết đầu thế kỷ XX. Cam được đựng trong sọt, vận chuyển từ các vùng nông thôn vào chợ thành thị. Quả cam không thể thiếu trong mâm ngũ quả ngày Tết từ xưa tới nay.
 Chợ bán lá dong ngày Tết năm 1929. Người tinh tế thường đi chợ sớm để mua được những lá dong nếp, dáng bầu, to vừa phải. Sau khi rửa sạch còn đem buộc lên cây cột gỗ lim đầu hè để lá dốc nước, vài ngày sau mới gói bánh chưng.

Bánh chưng, bánh giầy là món ăn không thể thiếu trên mâm cỗ ngày Tết của người Việt Nam. Ngày xưa khâu chuẩn bị gói bánh chưng là hoạt động tập nập, vui vẻ nhất những ngày trước Tết Nguyên đán. Người người, nhà nhà mua lá, đái gạo, đậu, chọn thịt nỡ, nỡ nạc rồi gói những chiếc bánh vuông vức. Sau đó cùng nhau thức cả đêm canh nồi bánh, sáng hôm sau mới vớt ra, ép cho dốc nước để bảo quản được lâu.
 Xưa kia cứ mỗi dịp Tết đến xuân về, phố Hàng Bò lại tấp nập người bán, người mua chũ. Ở phố này người ta thường bán những bò đựng thóc đan bằng cật nứa và các ông đồ viết sẵn chữ treo lên cái bò, hễ có người đến mua là mang ra bán.

Chơi cây cảnh là một nét đẹp của người Hà Nội. Ngày xưa, thú chơi này chỉ ở trong các gia đình quyền quý. Từ vài tháng trước Tết các cụ đã chăm chút cho những cây cảnh trong vườn nhà, cần mẫn uốn tỉa, rồi chọn cây đẹp nhất đặt một góc trang trọng trong nhà thường ngoạn ngày xuân. Người Việt từ xưa đến nay luôn đề cao chữ hiếu, nhất là mối quan hệ con rể - bố mẹ vợ. Ngày Tết là dịp để con rể thể hiện chữ hiếu với bố mẹ vợ. Trong ảnh là một cậu rể mới dâng chậu hoa quý lên gia đình nhà vợ vào sáng mừng 1 Tết.

Không gian Tết của một gia đình giàu có ở Hà Nội không thể thiếu cảnh đào, hoa thủy tiên, bức tranh và đôi câu đối. Đầu thế kỷ XX, kỹ thuật chụp ảnh còn thô sơ và chi phí đắt đỏ. Chỉ những gia đình có điều kiện mới lưu lại được vài bức ảnh vào dịp Tết Trong ảnh một gia đình tứ đại đồng đường họp mặt trong ngày đầu xuân.

Ngày Tết ở đình làng cũng là một truyền thống của người dân Hà Nội trước đây. Đình làng là ngôi nhà chung của cộng đồng làng xã người Việt, thực hiện các chức năng như hành chính, tôn giáo, tín ngưỡng, sinh hoạt văn hóa.

Phan Dương